

Mededinging in de landbouw

De term mededinging valt nogal eens als het gaat om coöperaties en producentenorganisaties in de land- en tuinbouw. De mededingingsregels die wij vandaag de dag kennen, zijn in 1957 geïntroduceerd door het EEG-Verdrag.

Eric Janssen¹

Bij het opstellen van het EEG-Verdrag werd echter besloten dat de mededingingsregels slechts van toepassing zijn voor zover dat in een specifiek door de Europese Raad op te stellen landbouwregime is bepaald. Dit landbouwregime kwam er in 1962 met Verordening 26. Verordening 26 is inmiddels ingetrokken, maar het landbouwregime heeft de tijd ongeschonden doorstaan en staat nu in Verordening 1184/2006 en de Integrale GMO-Verordening.

De Integrale GMO-Verordening heeft uitdrukkelijk als doel de concurrentiepositie van landbouwondernemers te bevorderen. Landbouwondernemers worden daarom gestimuleerd zich aan te sluiten bij een erkende producentenorganisatie. Samenwerking in coöperatief verband is niet meteen in strijd met de mededinging. Zo mag een coöperatie de leden aan zich binden door middel leveringsverplichtingen en uittreedregelingen. Voorwaarde is wel dat deze verplichtingen niet langer duren dan noodzakelijk is om de goede werking van de coöperatie veilig te stellen. Dit geldt voor alle coöperaties, maar mogen coöperaties in de landbouw meer?

HET LANDBOUWREGIME

Op grond van het landbouwregime zijn de mededingingsregels onverkort van toepassing op de voortbrenging van of de handel in landbouwproducten. Op deze hoofdregel bestaan drie uitzonderingen. De mededingingsregels gelden niet voor afspraken:

- die een wezenlijk bestanddeel uitmaken van een nationale marktorganisatie; of
- die vereist zijn voor de verwezenlijking van de doelstellingen van het gemeenschappelijk landbouwbeleid; of
- van landbouwondernemers, producentenorganisaties of verenigingen van deze organisaties binnen één Lidstaat, voor zover deze betrekking hebben op de voortbrenging of de verkoop van landbouwproducten of het gebruik van

gemeenschappelijke installaties voor het opslaan, behandelen of verwerken van landbouwproducten, mits:

- er geen verplichting bestaat een bepaalde prijs toe te passen;
- de mededinging niet wordt uitgesloten;
- de doeleinden van het gemeenschappelijk landbouwbeleid niet in gevaar worden gebracht.

1e uitzondering

In het algemeen geldt dat de eerste uitzondering slechts beperkt zal kunnen worden ingeroepen, omdat de ruimte voor het treffen van nationale maatregelen na het tot stand komen van een gemeenschappelijke marktordening (GMO) zeer beperkt is. Voor de meeste landbouwproducten is inmiddels een GMO ingesteld.

2e uitzondering

De tweede uitzondering is slechts van toepassing indien de afspraak aan elk van de doelstellingen van het gemeenschappelijk landbouwbeleid voldoet. Met name omdat deze doelstellingen vaak tegenstrijdig zijn, kan de Europese Commissie de tweede uitzondering in een concreet geval van toepassing verklaren indien een afweging van de doelstellingen per saldo positief uitvalt. De praktijk wijst uit dat dit zeer moeilijk is, maar niet onhaalbaar.

'Wat zijn de landbouwuitzonderingen op de mededingingsregels?'

De belangrijkste taak van een producentenorganisatie in de sector groente en fruit is het verkopen van door de aangesloten landbouwondernemers geproduceerde producten. Vanuit het

mededingingsrecht bezien is er sprake van gezamenlijke verkoop door concurrenten, waarbij ook nog eens gezamenlijk de prijs wordt vastgesteld. Gezamenlijke verkoop door concurrenten gecombineerd met prijsafspraken zijn in het algemeen vrij snel in strijd met het mededingingsrecht. Omdat de Integrale GMO-Verordening de gezamenlijke verkoop juist voorschrijft, is deze handelwijze echter toelaatbaar.

De Integrale GMO-Verordening stelt erkende producentenorganisaties in de sector groente en fruit in de gelegenheid een zogenaamde associatie van producentenorganisaties (APO) op te richten. Zodra deze APO is erkend, kunnen de leden van de APO de producten van de aangesloten landbouwondernemers gezamenlijk verkopen. Dat hiermee niet in strijd wordt gehandeld met het mededingingsrecht, volgt weer uit het feit dat deze vorm van samenwerking door de Integrale GMO-Verordening mogelijk wordt gemaakt. Een APO mag immers de werkzaamheden van een producentenorganisatie verrichten. Hiervoor zagen we al dat de belangrijkste taak van een producentenorganisatie in de sector groente en fruit is het verkopen van de door haar leden geproduceerde producten. Het besluit van de NMa in de paprikazaak maakt overigens duidelijk dat erkenning van de APO een absolute voorwaarde is om gezamenlijke verkoop en prijsafspraken buiten het bereik van het mededingingsrecht te houden. Verder moet bedacht worden dat de APO niet mag worden gebruikt om verdergaande afspraken te maken, bijvoorbeeld ten aanzien van producten waarvoor de APO niet is erkend.

3e uitzondering

De derde uitzondering lijkt ruim, maar dat is schijn. Er zijn enkele belangrijke beperkingen. Zo moet het gaan om afspraken tussen ondernemers of ondernemersverenigingen die actief zijn in de landbouw en die afkomstig zijn uit één lidstaat. Verder mag de mededinging niet worden uitgesloten en mag er géén verplichting zijn een bepaalde prijs toe te passen. Volgens de NMa kan in de zogenaamde paprikazaak het afstemmen van dag- en weerprijzen reeds worden aangemerkt als een verplichting om een bepaalde prijs toe te passen.

BEOORDELING DOOR DE EUROPESE COMMISSIE

De Europese Commissie is als enige instantie bevoegd om te beoordelen of aan de voorwaarden voor de landbouwuitzonderingen is voldaan. Partijen die zeker willen weten of een afspraak van de landbouwuitzonderingen kan profiteren, kunnen de Europese Commissie vragen om een oordeel.

De exclusieve bevoegdheid van de Europese Commissie om de derde uitzonderingsgrond van toepassing te verklaren, laat onverlet dat een nationale rechter of een nationale mededingingsautoriteit afspraken aan de landbouwuitzonderingen kan toetsen. De nationale rechter of nationale mededingingsautoriteit mag een inbreuk op het kartelverbod vaststellen indien zekerheid is verkregen dat niet is voldaan aan de voorwaarden om in aanmerking te komen voor de landbouwuitzonderingen. Een recent voorbeeld daarvan is het hiervoor genoemde besluit van de NMa in de paprikazaak. Indien de nationale rechter of de nationale mededingingsautoriteit echter niet kunnen uitsluiten dat wél aan de bedoelde voorwaarden is voldaan, kan de behandeling van de zaak worden geschorst. Op deze wijze kunnen de betrokken partijen in de gelegenheid worden gesteld de Europese Commissie te vragen hun afspraak te beoordelen.

CONCLUSIE

Ook in de landbouw hebben ondernemers te maken met het mededingingsrecht. Hierbij moet wel worden bedacht dat er in de landbouw een afwijkend regime van toepassing is. Dit afwijkende regime brengt mee dat sommige afspraken die in het algemeen op mededingingsrechtelijke bezwaren stuiten in de landbouw wel zijn toegestaan. Maar het blijft oppassen. De praktijk laat zien dat het ook fout kan gaan. Goede raad is dan duur. ■

Voetnoot

¹ Eric Janssen is advocaat-vennoot bij Dirkzwager advocaten & notarissen N.V.